

تجربه‌ای از یک آموزگار

«ف» مثل فیلم

محدثه قبائی | سید میثم موسوی

تصویرگر

این ابزارهای کارآمد را به‌عنوان اصلی‌ترین رویکرد خود به کار بگیرم. خارج‌شدن تدریس از حالت خشک و بی‌روح سخنرانی و استفاده از زبان «روایت» نه‌تنها برای دانش‌آموزان خستگی ندارد، بلکه علاقه ایجاد می‌کند، میزان یادگیری را بالاتر می‌برد و آموزگار را به خلاقیت بیشتر وا می‌دارد. این اثر، زمانی که دانش‌آموز خودش جزئی از روایت باشد و در جریان آموزش نقش آفرینی کند، مضاعف می‌شود.

حس خوب سینما

وقتی نوبت به تدریس نشانه «ف» رسید، تصمیم گرفتیم با هم فیلم ببینیم. روز قبل از تدریس نشانه، به بچه‌ها اعلام کردم فردا قرار است با هم به سینما برویم (در حالی که آن روستا اصلاً سینما نداشت) و هر کس دوست دارد می‌تواند با خود تنقلات بیاورد!

ذوق و علاقه‌ای که روز تدریس بین بچه‌ها وجود داشت، قابل وصف نبود. فیلم دیدن دسته‌جمعی دانش‌آموزان همراه با معلم، آن‌قدر برای آنان جذاب بود که خاطره‌ای ماندگار برایشان به وجود آورد و نشانه «ف» با عبارت «ف مثل فیلم» در ذهنشان نقش بست. با وجود آنکه دانش‌آموزان کلاس اول معمولاً نشانه‌ها را با هم اشتباه می‌گیرند و صدای آنان را اشتباه تلفظ می‌کنند، فیلم دیدن دسته‌جمعی باعث شده بود به‌خوبی نشانه «ف» را بشناسند و در تشخیص آن کمتر اشتباه کنند.

آن سال کلاس من از امکانات پخش فیلم برخوردار نبود و برای نمایش فیلم مجبور شدیم به تنها کلاس مدرسه که تجهیزات تدریس هوشمند داشت، برویم. برای آنکه دانش‌آموزان حس بهتری پیدا کنند، پرده‌های کلاس را به‌طور کامل کشیدیم تا حس حضور در سالن سینما به آنان منتقل شود. همین فضای متفاوت، شور و شوق آنان را بیشتر کرد و جذابیت فیلم را دوچندان کرد.

البته الان هم با وجود آنکه در مدرسه‌ای نوساز مشغول تدریس هستیم، در آن امکانات لازم برای نمایش فیلم

من آموزگار پایه دوم هستیم. امسال چهارمین سال تجربه تدریس در پایه دوم را پشت سر می‌گذارم و پیش از این، چند سال در پایه اول تدریس کرده‌ام. سال اول تدریس، آموزگار یکی از مدرسه‌های روستایی با ۲۳ دانش‌آموز بودم. دانش‌آموزان من اکثراً عضو خانواده‌های کم‌جمعیت بودند و پیش از آن، در محیط منزل، رها و آزاد بودند و هر چه می‌خواستند در اختیارشان بود. بنابراین، کاملاً مشخص بود با نظم و قوانین کلاس و فضای جدیدی که در تعامل با هم‌سالان خود تجربه می‌کردند، چندان نسبتی ندارند.

کسانی که تدریس در پایه‌های پایین‌تر را تجربه کرده‌اند، می‌دانند که در هر ساعت درسی، حداقل باید ۱۰ تا ۱۵ دقیقه کل توجه کلاس به معلم و مطالب در حال ارائه معطوف باشد تا اهداف آموزشی محقق شود. در همان روزهای اول متوجه شدم جلب‌توجه دانش‌آموزان به درس، به‌خصوص در پایه اول، کار دشواری است و باید انواع ترفندها را برای تمرکز شاگردان به کار برد. شاید در آن شرایط دشوارترین کاری که به‌عنوان معلم در مقابل من وجود داشت، کنترل و مدیریت کلاس بود.

زبان نافذ روایت

در گفت‌وگو با معلمان باتجربه‌تر، به این نتیجه رسیدم که بهترین راه برای کنترل کلاس و ایجاد تمرکز بین دانش‌آموزان، استفاده از «روایت» و داستان است. بنابراین، بعد از گذشت چند هفته از سال تحصیلی، به تدریج روشی مبتنی بر بیان داستان و اجرای نمایش را در پیش گرفتیم. بسیار جالب بود که هنگام تعریف داستان یا اجرای نمایش، همه ساکت و آرام می‌شدند و شش‌دانگ حواسشان به مطالب ارائه‌شده بود. حتی اگر برخی دانش‌آموزان حواسشان پرت می‌شد یا سخنی می‌گفتند، دیگر دانش‌آموزان او را ساکت می‌کردند تا ادامه داستان یا نمایش را دنبال کنند.

علاقه خارق‌العاده دانش‌آموزان کلاس به داستان، شعر، نمایش و فیلم موجب شد در ادامه سال تحصیلی، استفاده

وقت‌ها معلمی که قصد دارد برای آموزش درس از فیلم استفاده کند، در انتخاب فیلمی که علاوه بر برخورداری از کیفیت مناسب، برای دانش‌آموزان تکراری نباشد، دچار مشکل می‌شود.

دانش‌آموزان امروزی، به‌خصوص در پایه‌های پایین‌تر، به‌شدت از فیلم‌ها اثر می‌پذیرند و گاه شخصیت‌های پویانمایی را به‌عنوان الگوی زندگی خود برمی‌گزینند؛ شخصیت‌هایی که اکثراً خارجی هستند و با فرهنگ ایرانی و اسلامی ما هم‌خوانی ندارند.

در دنیایی که سهولت دسترسی به محتوای چندرسانه‌ای بسیار زیاد شده است، هر فیلم، پس از انتشار، در مدت‌زمان اندکی دیده می‌شود و تازگی خود را از دست می‌دهد. در این شرایط باید خلاقیت‌ها به کار گرفته شوند و محتوای آموزشی با سرعت بیشتری نو شود تا این ابزار قدرتمند، جذابیت خود را برای دانش‌آموزان از دست ندهد.

چه‌بسا بزرگ‌ترین توقعی که آموزگار می‌تواند از جشنواره رشد داشته باشد، کمک به تأمین محتوای آموزشی مناسب برای هر پایه تحصیلی است؛ به‌خصوص پایه‌های پایین‌تر که انتقال مطالب به آنان با استفاده از روش‌های معمول تدریس، دانش‌آموزان را ملول و خسته می‌کند.

تربیت نسل آینده، نسلی که قرار است موجبات پیشرفت ایران اسلامی را فراهم کند، نیازمند به‌کارگیری بهترین ابزارهای آموزشی و تربیتی است؛ ابزارهایی که «فیلم» از قوی‌ترین، کارآمدترین و مؤثرترین آن‌ها به شمار می‌آید. پس باید فرصت‌هایی همچون جشنواره رشد را قدر بدانیم و بر غنا و دامنه آن بیفزاییم تا بهترین فیلم‌ها برای استفاده گلچین شوند و در اختیار معلمان قرار گیرند.

وجود ندارد. گهگاه که قصد نمایش فیلم داریم، مجبوریم دانش‌آموزان را با هماهنگی معلمان دیگر و کارکنان مدرسه، از کلاس خارج کنیم و به نمازخانه یا کلاس‌های دیگری که مجهز هستند، ببریم. درست است که این کار مقداری دشواری دارد، ولی علاقه دانش‌آموزان و تأثیری که تماشای فیلم بر یادگیری به‌جای می‌گذارد، این دشواری‌ها را ناچیز می‌کند.

بازخوردهای مثبت استفاده از فیلم برای آموزش

همه‌گیری کرونا و مجازی‌شدن آموزش‌ها، اهمیت فیلم و آثار چندرسانه‌ای در آموزش را بیش از قبل عیان کرد. اگر آموزگاری در این شرایط قصد داشت به روش سخنرانی مطالب را بیان کند، به هیچ وجه توفیقی کسب نمی‌کرد. بنابراین باید خلاقیت به خرج می‌داد و برای آموزش مطالب درسی، فیلم‌هایی تولید می‌کرد. بسیاری از والدین و دانش‌آموزان هم به فیلم ساختن آموزگاران نگاه مثبتی داشتند.

شرایط دوران کرونا باعث شد معلمان استفاده از فیلم و محتوای تصویری را تجربه کنند و حتی به ساخت فیلم آموزشی دست بزنند. حالا که تجربه استفاده از این ابزار قدرتمند به دست آمده است، مراجع تألیف و تأمین محتوای درسی باید فیلم‌هایی را در اختیار آنان دهند تا استفاده از این ابزار در فرایند آموزش ادامه یابد.

انتخاب سخت

نمایش مداوم آثار مناسب سن کودکان در تلویزیون و دسترسی دانش‌آموزان به اینترنت موجب شد آنان با سرعتی زیاد تولیدات مناسب سن خود را ببینند. خیلی